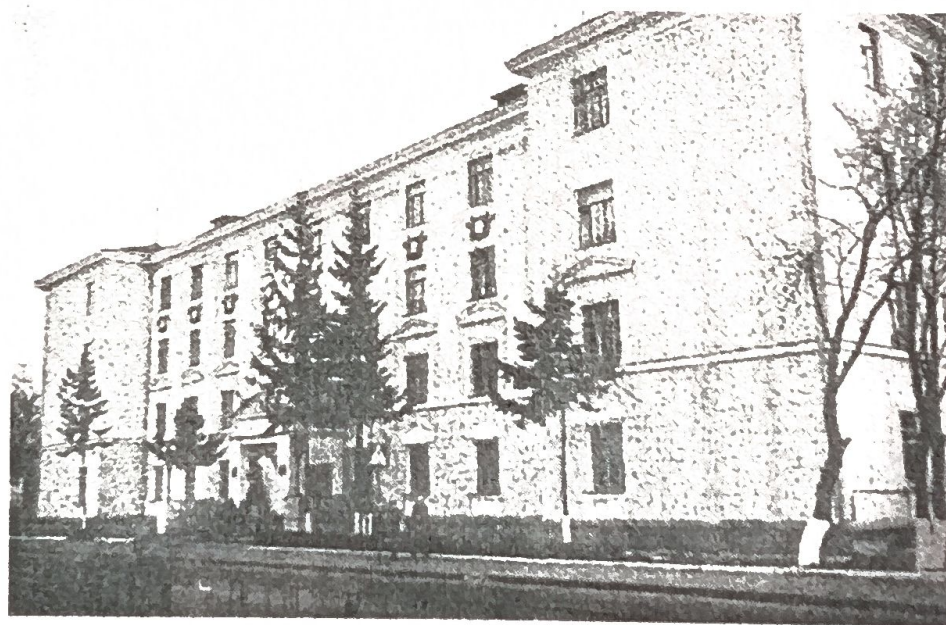

Випуск 37
2007

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И

Збірник
наукових праць

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович — доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янциур Микола Сергійович — кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович — доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович — доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович — кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович — доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна — доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна — доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна — доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна — доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович — кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович — доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович — доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович — доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович — доктор психологічних наук, професор (Національний університет "Острозька Академія");

Поніманська Тамара Іллівна — кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович — доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович — кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович — доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 — 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

7. Чиплард Р. Постмодерн: менюючіся цінності і змінюючіся общества // Политические исследования. 1997. № 4. - С. 25-26.
8. Кон Н. С. Психология ранней юности. М.: Просвещение, 1989. - 255 с.
9. Полетаева Н.А., Брандулова Т.Ю. Половозрастная динамика формирования жизненных планов. / Психология у XXI столітті: перспективи розвитку. Матеріали УІ Костюківських читань. 28-29 січня, 2003р. - К.: Київ, 2003. - 403с., с.136-142.
10. Психологическая энциклопедия. 2-е изд. / Под ред. Р. Коренни, А. Ауэрбаха. - Сиб.: Интер, 2003. - 1096 с.
11. Сапогова Е.Е. Психология развития человека. - М.: Аспект Пресс, 2001. - 460 с.
12. Скутнева С.В. Гендерные аспекты жизненного самоопределения молодежи // Социс.-2003. - №11. - С.73-78.
13. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. - К.: Либідь, 2003. - 376 с.

Резюме. В статье анализируется феномен «жизненные перспективы», особенности формирования жизненных перспектив у старшеклассников и их гендерные отличия.

Summary. It is analyzed the phenomenon, life prospects, the peculiarities of the formation of life prospects of senior pupils and their gender differentiations in the article.

О.В. КОРНІЄНКО

УДК: [613.86:364.266] – 057.875

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ-ЮНАКІВ

Резюме. У статті розглянута проблема стресогенних факторів студентського середовища та їх впливу на психосоматичне здоров'я юнаків першого курсу: психологів, соціологів та соціальних працівників, курсантів психологів Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Проведена апробація чотирьох блоків психодіагностичних методик для оцінки особливостей психосоматичного здоров'я юнаків.

Ключові слова: стрес-фактори психосоматичного здоров'я, студентське середовище, індивідуально-групова психодіагностика, самооцінка здоров'я.

Постановка проблеми. Психосоматичне здоров'я студентів визначається наявністю стресогенних факторів студентського середовища, таких як ситуації іспитів, періоди соціальної адаптації – завершення навчання у школі і вступ до вищого навчального закладу за один поточний рік, необхідність професійного самовизначення у майбутньому професійному середовищі. Стрес та його наслідки складають серйозну загрозу психосоматичному здоров'ю індивіда. Особливо це стосується молодіжного та студентського періоду життя людини, коли особистісні ресурси здаються невичерпними, а оптимізм відносно власного здоров'я переважає над турботою за ним. Значна орієнтація на переживання теперішнього, висока мотивація досягнень витісняють із свідомості студента можливі побоювання, пов'язані з наслідками тривалого стресу. Студентський вік характеризується багатоманітністю емоційних переживань, що відображається у стилі життя, що виключає турботу про власне здоров'я, оскільки така орієнтація традиційно приписується старшому поколінню і оцінюється молодіжною людиною як „неприваблива” та „сумна”. У цей час обмежені, також, здібності до релаксації та відпочинку завдяки тим же переконанням про невичерпність власних фізичних та психічних ресурсів. Період активного входження до нового соціального середовища супроводжується діями, спрямованими на отримання визнання та високого статусу у групі студентів-ровесників. При цьому використовуються різні засоби, що не завжди відповідають профілактиці здоров'я (нікотин, алкоголь, наркотики). Спроби завоювання свого місця серед ровесників часто пов'язані з ризикованою поведінкою, бажанням будь-якою ціною досягти цього визнання Г. Никифоров [6], А. Antonovsky [8].

Слід урахувати ще й те, що більша частина студентської молоді вже має певні захворювання, які розвинулися у попереднівікові періоди. Яскравим підтвердженням цієї думки може слугувати дослідження, проведене Г.Кривошевою [3]. Аналіз захворюваності студентів 15 вищих навчальних закладів такого індустріального міста, як Донецьк, виявив п'ять груп захворювань, які зустрічаються найбільш часто: 1) органів зору; 2) опорно-рухового апарату; 3) нервової системи; 4) органів дихання; 5) шлунково-кишкового тракту. При цьому було встановлено тенденцію до їх збільшення. Так, у студентів Донецька захворюваність шлунково-кишкового тракту в 1997–1999 рр. збільшилась у 2,5 рази порівняно з 1996 р.; нервової системи – у 1,52 рази; на вегето-судинну та нейроциркуляторну дистонію – в 1,5 рази. Усі перелічені вище хвороби головним чином набуті під час навчання у школі, а потім – у вищих навчальних закладах.

Велика увага в науковій літературі приділяється такому важливому питанню як психофізіологічне напруження і зараз воно виступає не тільки головним фактором захворювання нервової системи, але й однією з основних причин серцево-судинних хвороб, бронхіальної астми, виразок шлунково-кишкового тракту, порушень гормональної рівноваги і т.п.

Як вважає американський дослідник R. Grainger [9], фізичне та психічне здоров'я людини становить єдине ціле. Він визначає "психічне здоров'я" (mental health) як адаптивний контроль способу мислення, почування й

поведінки. Майбутнім педагогам досить часто не вистачає знань про особливості психофізіологічного розвитку дітей, підлітків, юнаків. Відомий психолог І.Кон [2] зазначає, що до 19 років образ "Я" стабілізується. Тому дуже важливо, щоб у студентів (учорашніх учнів) до цього часу сформувалася позитивна "Я-концепція" – саме вона пов'язана із значимим переважанням позитивних емоцій.

Одними з основних здобутків автора представленої статті є підготовлені: навчальний посібник „Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей” О. Корнісико [4] та монографія „Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді” [5]. За останні 10-15 років автор проводить дослідження у напрямку проведення індивідуально-психодіагностичних (перший етап), психопрофілактичних (другий етап), психокорекційних програм (третій етап), з метою раннього виявлення перших ознак погіршення психосоматичного здоров'я студентської молоді та розробки індивідуально-психологічних програм його підтримання.

Метою даної статті є аналіз проведених досліджень та апробація отриманих емпіричних результатів на факультеті соціології та психології Національного університету імені Тараса Шевченка за перше півріччя 2006 навчального року.

Нами були сформульовані наступні завдання теоретико-емпіричного дослідження:

1. Проаналізувати існуючі концепції, погляди, програми вітчизняних та зарубіжних фахівців працюючих у напрямку психосоматичного здоров'я, з акцентом на дослідження учнівської та студентської молоді.

2. Провести апробацію чотирьох блоків методик для діагностики критеріїв психосоматичного здоров'я юнаків-студентів першого курсу на наступних рівнях:

перший рівень: індивідуально-психологічний та психофізіологічний (ЕРІ інтроверсія, амбіверсія, екстраверсія, емоційна стабільність/нестабільність адаптований А.Г.Шмельовим за Д.Я.Райгородським (тест №1); інтегральність темпераменту за Ю.Беловим (тест №2); тест шкіряного малюнка на перших фалангах пальців „дерматогліфіка” за Г.І.Акиншиковою, С.А.Полуєтковою (тест №3); особливості відчуття та сприйняття (репрезентативні системи людини „візуальність”, „кінестетичність”, „аудіальність”) за Т.М. Орлова, О.М.Добродоруднев (тест №4);

другий рівень: особистісно-орієнтований акцентуації характеру за Шмішеком за Л.А.Головей, Е.Ф.Рибалко (тест №5); методика діагностики темпераменту Я.Стреляу за Д.Я.Райгородським (тест №6), шкала самооцінки особистісної та ситуативної тривожності С. Spielberger за В.Л.Маришук та ін. (тести №7,8);

третій рівень: психосоматично-орієнтований методика диференціальної діагностики депресивних станів В.А.Жмурова за Д.Я.Райгородським (тест №9); гісенський опитувальник адаптований у психоневрологічному інституті ім. В.М.Бехтерева (тест №10); методика експрес-діагностики невроза К.Хека І.Хеса за Д.Я.Райгородським (тест №11);

четвертий рівень: міжособистісно-орієнтований методика діагностики міжособистісних відношень Т.Лірі за Д.Я.Райгородським (тест №12).

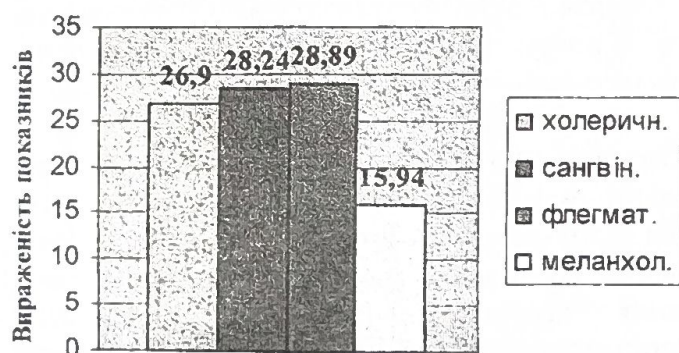
3. Інтерпретувати отримані дані та окреслити перспективи подальших досліджень.

Загальна характеристика досліджуваних.

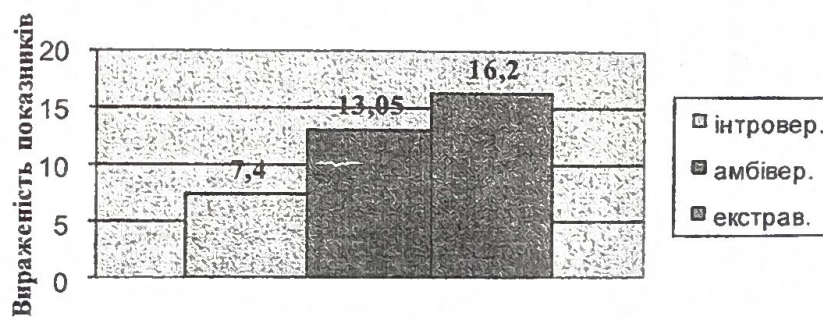
Досліджуваними виступили 37 юнаків, середні показники за віком склали $18,23 \pm 0,67$ років. Загалом, до складу групи студентів першого курсу факультету соціології та психології Київського Національного університету імені Тараса Шевченка були включені юнаки з різних груп: психологів - п'ять; соціологів, соціальних працівників – дванадцять; курсантів-психологів – двадцять досліджуваних. Традиційно на факультеті соціології та психології навчались за останні 10-15 років дівчата-студентки, кількість хлопців була недостатньою для проведення досліджень і отримання достовірних результатів. Формування групи юнаків стало можливим тільки за період першого семестру 2006 навчального року, у зв'язку з збільшенням кількості набору студентів курсантів психологів та включенням їх до навчального процесу і присутності на лекційних заняттях з студентами інших спеціальностей.

Аналіз та інтерпретація результатів

Інтегральність темпераменту юнаків-студентів за Ю.Беловим (малюнок №2)

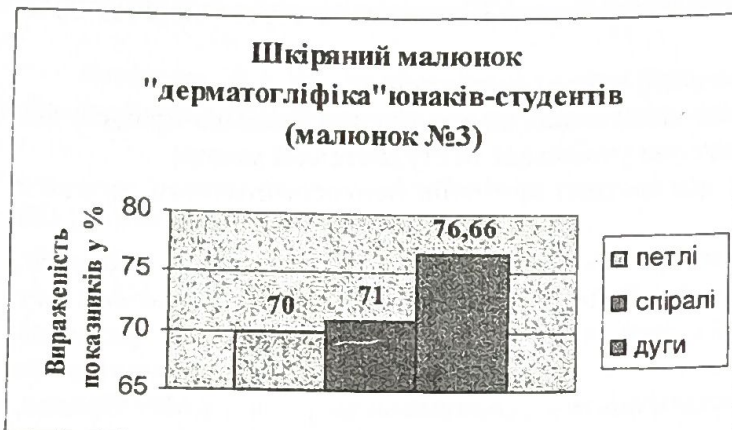
Типологічні особливості юнаків-студентів (малюнок №1)

Результати тесту Eysenk H., Sybil G. показали, значиму відмінність між трьома показниками за непараметричним критерієм Fridman, який є доцільним для залежних вибірок.

За типологічними особливостями, домінувала амбівертованість у кількості 17 осіб, що склало $13,05 \pm 1,43$, при порівнянні з інтровертами 10 осіб ($7,40 \pm 1,57$) та екстравертами 10 осіб ($16,20 \pm 1,47$). Ураховуючи важливість даного показника подальший аналіз та інтерпретація буде проводитися з урахуванням переважаючої характеристики – амбівертованості. За шкалою інтро-екстраверсії цей показник склав $12,37 \pm 3,63$. На нашу думку доцільним буде застосування адаптованої методики Eysenk H., Sybil G., проведеної А.Г.Шмельовим, що дозволяє значно диференціювати динаміку прояву інтро-екстраверсії для подальшої психокорекційної роботи з досліджуваними юнаками психологами (малюнок №1).

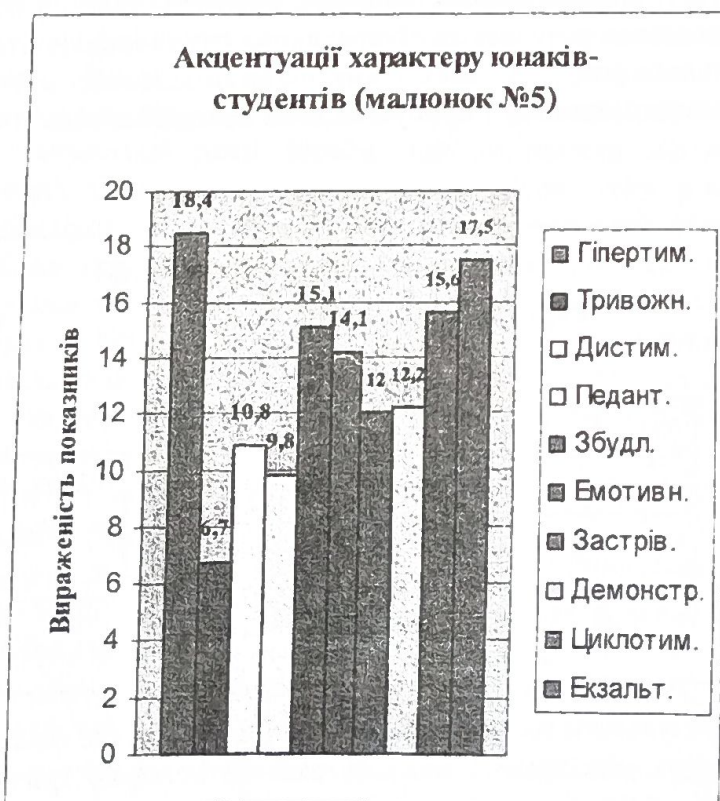
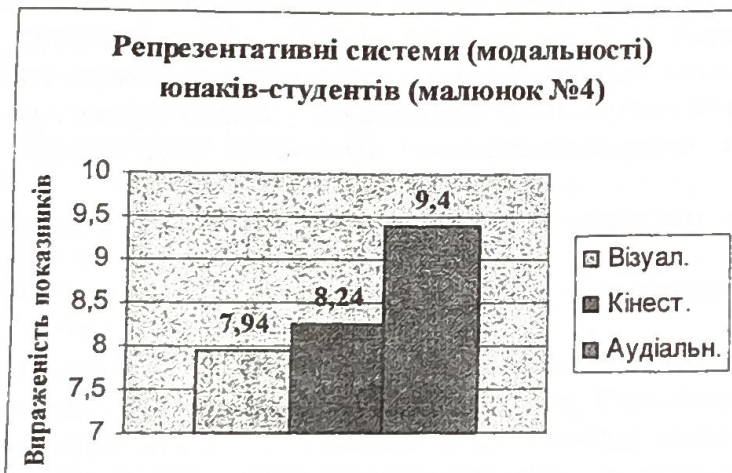
Показники інтегральності темпераменту за Ю.Беловим свідчать про достовірні відмінності між досліджуваними показниками, з домінуванням флегматично-сангвінічних проявів інертно-рухливою нервовою особистості ($28,89 \pm 7,09$ – $28,24 \pm 6,84$), тобто юнаків сильною зрівноваженою, інертно-рухливою нервовою системою. Прояви холеричності займали дещо меншу долю при порівнянні з попередніми показниками ($15,94 \pm 8,94$ (малюнок №2).

За даними шкіряного тесту „дерматогліфіки” особливостей малюнків на перших фалангах десяти пальців виявилися не достовірні відмінності самооцінки власних малюнків юнаками студентами між „петлями” $70 \pm 16,43$, (21 чол.); „спіралями” $71 \pm 12,56$ (10 чол.); „дугами” $76,66 \pm 19,66$ (6 чол.). Однією із причин отриманих не значимих результатів за нашими спостереженнями під час досліджень, були допущені помилки студентами та розумінні поставленого перед ними завдання самооцінки проявів „дерматогліфіки”. Допускається, також, те що низькі показники зору у деяких студентів унеможливили отримання достовірних

результатів. З іншої сторони проведення групового самоаналізу шкіряного тесту „дерматогліфіки” для досліджуваних зрілого віку та студентів заочників 25-30 років показало часткове підтвердження даних отриманих авторами цієї методики Г.І.Акинщиковой С.А.Полуєткової. У холериків як правило більше 50% „спіралей” (решта петлі), сангвінік має більше 50% „петель” (решта „спіралі”), флегматик має, як правило усі „петлі”, меланхолік має хоч би одну „дугу”, та чим їх більше, тим слабкіше нервова система, тобто низька працездатність людини (малюнок №3).

та

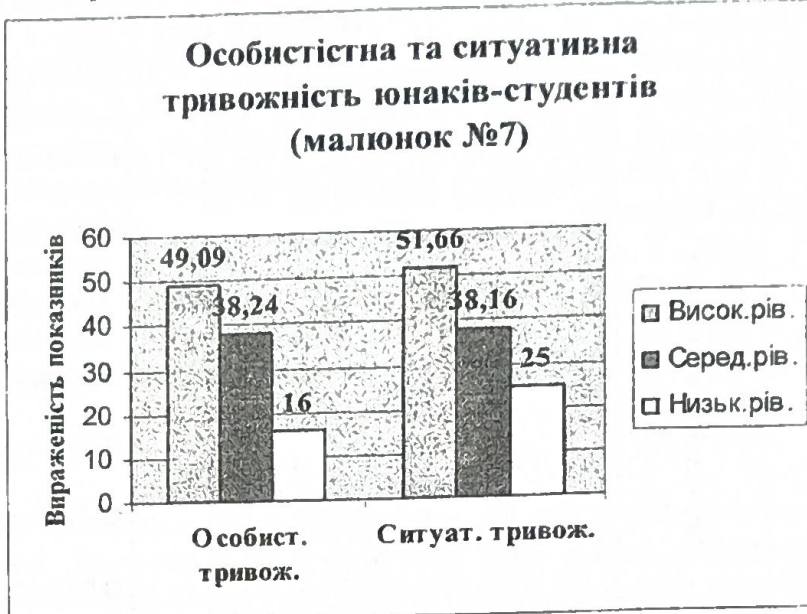
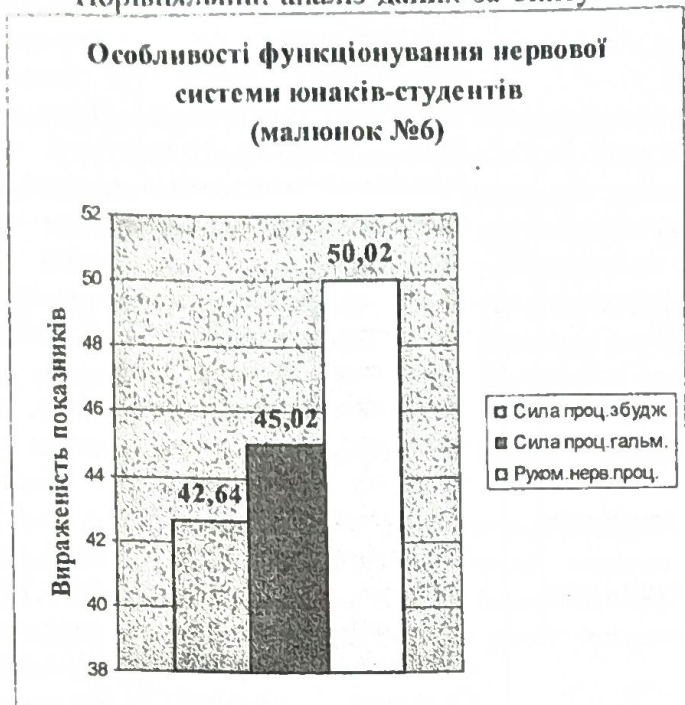

Аналіз появу основних репрезентативних систем за непараметричним критерієм Fridman, показав не значимі відмінності між проявами візуальності $7,94 \pm 2,70$; кінестетичності $8,24 \pm 2,26$ та аудіальності $9,40 \pm 2,33$. Ми припускаємо, що для проведення індивідуально-психодіагностичної, психопрофілактичної та психокорекційної роботи з студентською молоддю необхідно урахувати дані психофізіологічні характеристики, тому що вони впливають на функціонування відчуття та сприйняття особистості. Майбутнім дослідницьким завданням може бути пошук інших психодіагностичних опитувальників, чи розробка нових стандартизованих інструментів для оцінки важливої складової особистості (малюнок №4). Таким, чином були проаналізовані результати першого рівня чотирьох блоків методик індивідуально-психологічного та психофізіологічного змісту.

Отримані результати особливостей прояву акцентуацій характеру за Шмішеком та його адаптація Л.А.Головей та Е.Ф.Рибалко відповідають поставленим нами завданнями дослідження, а саме проведення групових опитувань студентів „практично здорових осіб”. Деталізована шкальна оцінка дозволила виявити тенденції до того чи

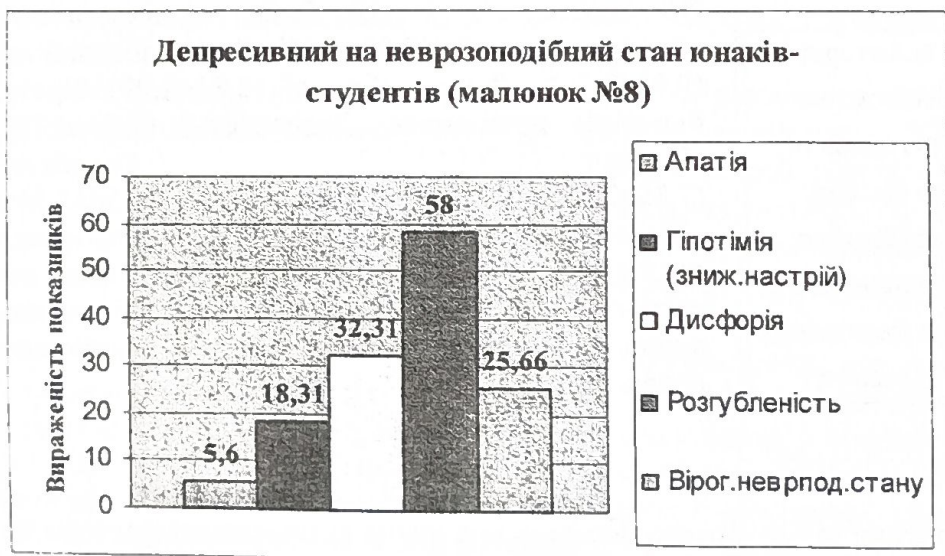
іншого типу акцентуації, сума балів від 14 до 19, з високим рівнем значимості відмінностей. Нами були отримані наступні показники: гіпертичний тип (18,45±5,49); збудливий (15,10±4,31); емотивний (14,18±4,93); циклотимічний (15,62±4,24); екзальтований (17,51±6,95). На основі отриманих результатів ми можемо розглядати тенденції акцентуації як один із чинників порушень у психосоматичному здоров'ї особистості чи інтерпретувати ці дані як психофізіологічні закономірності проявів складного характеру під час розвитку досліджуваних пізнього юнацького віку (малюнок №5).

Порівняльний аналіз даних за опитувальником Я.Стреляу не показав значимих відмінностей між силою

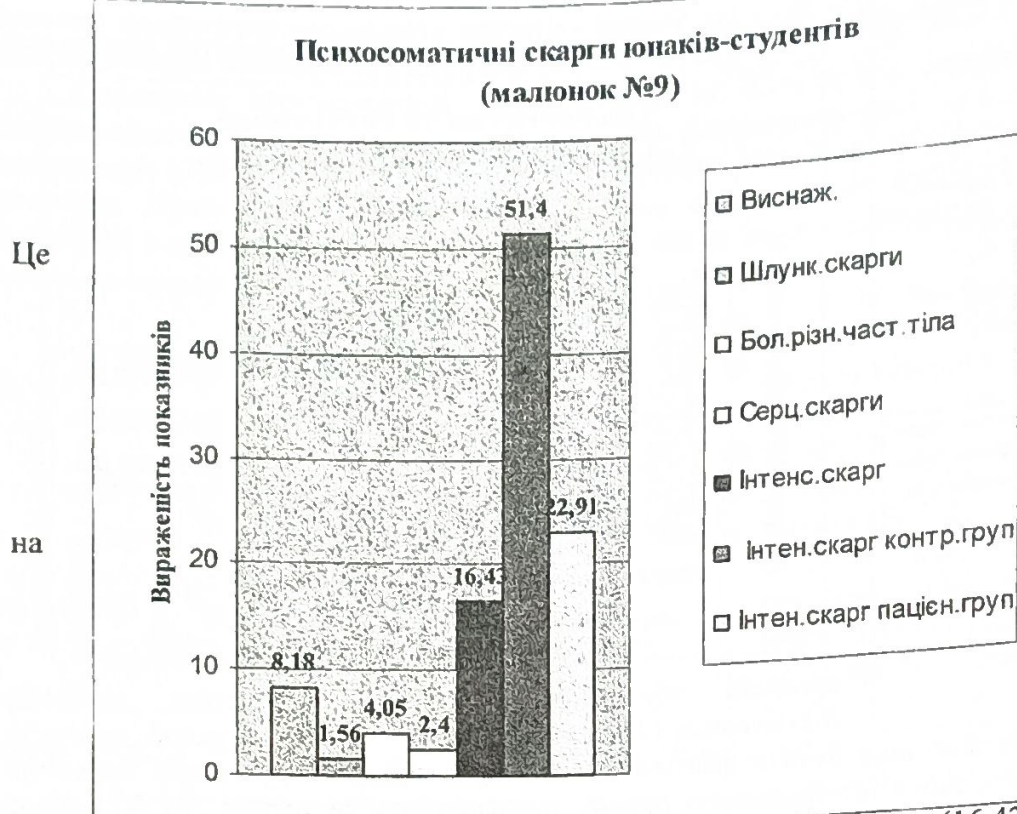
(50,02±11,26). За динамікою показників можливо бачити фактичну перевагу показників рухомості нервових процесів. Заслугує на увагу факт того, що в інтегральності прояву темпераменту за тестом №2 Ю.Белова одними з домінуючих були холерично-сангвінічні тенденції (26,90±6,67-28,24±6,84), тобто такі особливості як сила, але невривноваженість, рухомість нервової системи (холеричність) та сила, зрівноваженість, рухливість нервової системи (сангвінічність). Результати опитувальника Я.Стреляу показують перевагу рухомості нервових процесів. Можливі, також, припущення про схожі тенденції у перевазі вираженості естравертованості особистості юнаків-студентів першого курсу. З загальної кількості досліджуваних 37 чоловік, 10 – екстраверти, а за шкалою інтро-екстраверсії це склало 16,20±1,47, при порівнянні з більшою кількістю амбівертів - 17 чол., (12,37±3,6310). Інтроверти у свою чергу налічувати 10 чол., (7,40±1,57). Загальновідомий факт, підтверджений дослідженнями Eysenk H., та його учнями про відмінність інтро-екстравертованої еґо-орієнтації та більшої потреби у екстравертів пошуку ситуацій, які можуть їх збуджувати (малюнок №6).

Доцільним буде інтерпретація схожих даних за опитувальниками особистісної та ситуативної тривожності С. Spielberger. Було встановлено перевагу показників з високим та середнім рівнем вираженості у двох випадках. Так, наприклад, особистісна-ситуативна тривожність високого рівня (49,09±1,70-51,66±4,51) фактично співпала з середнім рівнем особистісної-ситуативної тривожності (38,24±3,45- 38,16±3,98), схожі висновки спостерігаються і за показниками низького рівня вираженості даних параметрів (малюнок №7). Другий особистісно-орієнтований рівень проведення апробації даних з включенням чотирьох загальновідомих та стандартизованих методик засвідчив, також, про можливість більш глибокого аналізу та урахування базальних властивостей особистості для розробки програм підтримання психосоматичного здоров'я.

Характеризуючи результати методик третього рівня психосоматично-орієнтованого, необхідно підкреслити важливість порівняння показників депресивних та неврозоподібних станів, так, як вони відіграють одну з важливих позицій у психосоматичній складовій здоров'я людини, особливо досліджуваних пізнього юнацького віку, представлених у малюнку № 8. Абсолютні показники свідчать про фактичну перевагу стану розгубленості (помірної депресії, четвертий рівень), але тільки у одного досліджуваного з загальної кількості 37 студентів. Очевидна візуальна та фактична відмінність між апатією (першим рівнем 5,6±1,67; 5 досліджуваних), гіпотімією (другим рівнем 18,31±4,68; 16 досліджуваних),

дисфорією (третім рівнем, $32,66 \pm 3,84$; 15 досліджуваних). Проте, за непараметричним критерієм Fridman, відмінності між проявами депресивних станів є не значимими, з урахуванням, також, включених даних вірогідності невротоподібного стану $25,66 \pm 1,15$. На нашу думку, це може бути предметом подальших досліджень при умові збільшення вибірки (малюнок №8).
Отримані емпіричні дані за результатами Гісенського опитувальника психосоматичних скарг, адаптованого у психоневрологічному інституті ім. В.М.Бехтерева

виявив інтенсивність забарвлених скарг з приводу фізичного самопочуття. Фізичний стан людини впливає на емоційний стереотип поведінки. наслідок впливу соматки на психіку. Але, можливий і зворотній вплив сформований у особистості емоційний стереотип поведінки накладає відбиток на переживання фізичного стану. За представленими показниками у малюнку №9 переважають скарги „виснаження” ($8,18 \pm 6,38$), „болі у різних частинах тіла” ($4,05 \pm 5,43$), „серцеві скарги” ($2,40 \pm 3,10$), найменші показники встановлені шлунковими скаргами” ($1,56 \pm 2,32$). Склавши суму чотирьох показників ми отримали дані про „інтенсивність скарг”, дана шкала

характеризує загальну емоційно забарвлену інтенсивність скарг ($16,43 \pm 15,09$). Дані показники ми плануємо розглядати як основні при дослідженні критеріїв психосоматичного здоров'я особистості студентської молоді. Фахівці стверджують, що на відміну від об'єктивної картини соматичних порушень, суб'єктивний рівень відображає, як людина емоційно інтерпретує стан свого здоров'я. При цьому кожне окреме відчуття супроводжується суб'єктивним емоційно забарвленим сприйняттям, а сума таких відчуттів визначає „інтенсивність суб'єктивних нездужань” (малюнок №9). Отримані дані свідчать про значну перевагу „інтенсивності скарг” у контрольній групі здорових осіб (вибірки стандартизації) ($51,40 \pm 38,16$) при порівнянні з даними „інтенсивності скарг” у пацієнтів групи хворих ($22,91 \pm 20,00$). Узагальнюючи результати емпіричних досліджень за групою методик психосоматично-орієнтованого рівня слід зробити попередній висновок про необхідність продовження подібних досліджень на більших вибірках студентів з урахуванням віково-статевих особливостей та майбутньої професійної діяльності.

Завершальний рівень аналізу отриманих емпіричних даних мав на меті виявити вплив міжособистісно-орієнтованого рівня як одного із критеріїв психосоматичного здоров'я особистості. Динаміка показників восьми параметрів на малюнку №10 та встановлені значимі відмінності між ними за непараметричним критерієм Fridman. Високі показники, до проявів екстремальної поведінки від меж від 9 -12 балів є наступними:

„Авторитарність” ($10,08 \pm 3,61$); „Альтруїстичність” ($9,02 \pm 2,70$); „Дружелюбність” ($8,81 \pm 2,09$). Проте, більшість показників: „Залежність” ($7,64 \pm 2,72$); „Егоїстичність” ($7,48 \pm 3,20$); „Підозрілість” ($7,35 \pm 2,57$); „Агресивність” ($6,97 \pm 2,54$); „Підкорюваність” ($6,08 \pm 2,97$) з проявами досліджуваних параметрів від 7 - 6 балів, що свідчить про помірні прояви міжособистісних відношень базових проявів особистісного профілю юнаків.

Висновки.

1. Попередній аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних фахівців про вплив комплексних факторів на психосоматичне здоров'я учнівської та студентської молоді свідчить про недостатній рівень постановки

проблем ранньої діагностики, профілактики та психокорекції перших ознак погіршення психосоматичного здоров'я молоді, ще не хворих осіб, без наявних органічних порушень чи психіатричних відхилень.

2. Отримані першочергові емпіричні результати через проведення чотирьохрівневої діагностики: індивідуально-психологічної та психофізіологічної (перший рівень); особистісно-орієнтованої (другий рівень); психосоматично-орієнтованої (третій рівень); міжособистісно-орієнтованої (четвертий рівень). Ми розглядаємо отримані дані як апробацію та підведення попередніх висновків, обговорення перспективи подальших досліджень (проведення кореляційного та факторного аналізу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская психология. – К., 1998.
2. Кон И.С. Психология ранней юности: Книга для учителя. – М., 1989.
3. Кривошеина Г.Л. Система формування культури здоров'я студентів // Рідна шк. – 2000. – №5.
4. Корнієнко О.В. Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей: Навч. посібн. - К., 2000.
5. Корнієнко О.В. Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді. К., 2004.
6. Психология здоровья: Учебник для вузов/ Под ред. Г.С.Никифорова.- СПб.: Питер, 2006.- С.466.
7. Спринський В.Н. Кому быть здоровым и счастливым в XX веке. – С.Пб., 1997.
8. Antonovsky, A. Unraveling the mystery of health. How people manage stress and stay well.- San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1987.
9. Grainger R.D. Choosing mental health // Amer. J. of Nursing. – 1993. – Vol. 93, №1.

Резюме. В статті розглянуто проблему стрессогенних факторів студентської середовища та її впливу на психосоматичне здоров'я юнаків першого курсу: психологів, соціологів та соціальних працівників, курсантів-психологів Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Проведена апробація чотирьох блоків психодіагностичних методик для оцінки особливостей психосоматичного здоров'я юнаків.

Summary. The article deals with the problem of student's environment stress factors and its influence on the psychosomatic health of first-year male student's: psychologists, sociologists and social workers, cadet-psychologists of Kyiv national shevchenko university. The four blocs of psychodiagnosics methods for male-student's pshyhomatic health peculiarities evolution here aprobated.

УДК: 371.032 – 053.67

О.В.БЕЗКОРОВАЙНА

ОСОБИСТІСНЕ САМОСТВЕРДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ І ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Резюме. У статті автор розглядає характерні особливості раннього юнацького віку, обґрунтовано зміст професійного самовизначення, аналізуються мотиви вибору майбутньої професії старшокласника у контексті визначення його життєвих перспектив і особистісного самоствердження.

Ключові слова: професійний вибір, життєві перспективи.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення в Україні, які пов'язані з отриманням суверенітету і незалежності, з переходом до ринкової економіки, орієнтацією на загальнолюдські цінності, стосуються життєвоважливих інтересів кожної людини і зумовлюють її розвиток як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу.

У Національній доктрині розвитку освіти визначається система концептуальних ідей та поглядів на стратегію і основні напрямки розвитку освіти у першій чверті ХХІ століття. Головною вимогою є створення умов для забезпечення навчання відповідно до потреб особистості на ринку праці, творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [6;233].

Чим більше школа пов'язана з практикою, чим повніше у змісті діяльності її учнів отримують відображення глибинні процеси політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, чим ширше участь молоді на ринку праці, у процесі професійної самореалізації, тим повніше і з більшою силою діє об'єктивний фактор, який забезпечує відображення у свідомості й поведінці молоді сучасних норм демократичного способу життя, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.